

ροῦν στή διάνοια κατά τή συμπλοκή τῶν λέξεων (συμβόλων)-έννοιῶν. Ἡ ἀλήθεια θά ὀριστεῖ ὡς ἡ ταυτότης νοήσεως καί νοουμένου (πράγματος-Dasein). Κατά τόν Χάιντεγκερ οἱ ἐνέργειες τοῦ νοῦ, οἱ ὁποῖες τείνουν στήν ἀνακάλυψη τῆς ἀλήθειας, εἶναι ἐνορατικῆς φύσεως (intuition) καί προηγοῦνται τοῦ σχηματισμοῦ τῶν προτάσεων (discursion). Λόγος γιά τόν ὁποῖο ὑποστηρίζει, ὅτι ἡ ἐπαγωγή δέν εἶναι μέθοδος πού ὀδηγεῖ στήν ἐνορατική ἀποκάλυψη τῆς οὐσίας καί τῆς δομῆς τοῦ ὄντος.

Μελέτη XI: Μαρκ, πολιτική οἰκονομία καί τὸ «Περὶ Ψυχῆς». Ὁ Μαρκ σὸ Κεφάλαιο (Τόμος I) ἀναγνωρίζοντας τὴ μεγαλοφυΐα τοῦ Ἀριστοτέλη τονίζει, ὅτι ὑπῆρξε ὁ θεμελιωτῆς τῆς θεωρίας τῆς ἀξίας τῶν ἀγαθῶν (ἐμπορευμάτων). Κάθε ἀγαθὸ ἔχει δύο χρήσεις, τὴν χρήση καθ'ἑαυτὴν (φυσικὴ χρήση τοῦ ἀγαθοῦ) καί τὴν χρήση ὄχι καθ'ἑαυτὴν, δηλ. τὸν προορισμὸ τοῦ ἀγαθοῦ νὰ ἀνταλλαγεῖ μὲ ἕνα ἄλλο ἀγαθό. Κατὰ τὸ στάδιο τῆς ἀνταλλαγῆς δύο ἀγαθῶν ἐμφανίζεται ἡ ἀνάγκη χρησιμοποίησης τοῦ χρήματος (χρήση), δηλ. ἐνὸς τρίτου πράγματος, τὸ ὁποῖο χρησιμεύει ὡς κοινὸ μέτρο σύγκρισης καί ἀποτίμησης τῆς ἀξίας τῶν ὑπὸ ἀνταλλαγῆ ἀγαθῶν. Ἐτσι κάθε ἀγαθὸ ἔχει δύο ἀξίες: τὴν ἀξία χρήσης καί τὴν ἀξία ἀνταλλαγῆς. Ποιὸ ὁμως εἶναι τὸ κριτήριον, πού δημιουργεῖ τὴν ἀξία τῶν ἀγαθῶν; Ὁ Μάρξ, ὑποστηρίζοντας ὅτι ἡ ἐργασία εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ἀξίας, θεωρεῖ, ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης δέν εἶχε ἀπαντήσει σ'αὐτὸ τὸ ἐρώτημα. [Ἐς σημειωθεῖ, ἐν τοῦτοις, ὅτι στὸν Ἀριστοτέλη ὑφέρπει ἡ ἀποψη, ὅτι ὄχι μόνον ἡ ἐργασία εἶναι ἡ γενεσιουργὸς αἰτία τῆς ἀξίας τῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ ἐπὶ πλέον, ὅτι ἡ ποιότης, καί ὄχι ὁ χρόνος (ποσότης) τῆς ἐργασίας ὅπως τὸ θέλει ὁ Μαρκ, προσοδίδει τὴν πραγματικὴ ἀξία στὰ ἀγαθὰ].

Νικόλαος ΑΓΓΕΛΗΣ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Ὀργανον, Ἀναλυτικὰ πρότερα, μετὰ σχολίων, μετάφραση - ἐπιμέλεια Ἀριστείδης Παπανδρέου, Ἀθῆναι, Ἐκδόσεις Γεωργιάδης - Βιβλιοθήκη τῶν Ἑλλήνων, 1995, 737 σσ.

Le traducteur constate dès le début que *Les Premiers Analytiques* d'Aristote n'ont pas fait l'objet jusqu'ici, dans la Grèce moderne, de cours universitaires, d'études ou de publication; sa traduction est la première en langue grecque moderne. Après être restés, pendant vingt-deux siècles, à l'état de pétrification, ignorés de tous, ils peuvent retrouver enfin leur place dans le grand patrimoine grec. Rien que cette circonstance donne déjà au travail en question son caractère original et son poids. L'auteur ne savait probablement pas que E. P. Nikoloudis travaillait en même temps que lui à la traduction en grec moderne des deux *Analytiques* (publié aux Éditions Kaktos, Athènes, 1994). L'ambition de Papandreou (qui a déjà traduit et publié en deux volumes *Les Topiques*, Athènes, 1993), est de tirer de l'oubli l'*Organon*, afin de réanimer aujourd'hui en Hellade les études et les recherches sur la dialectique, la syllogistique et l'apodictique d'Aristote. Il s'agit de fournir pour cela «l'équipement intellectuel», c'est-à-dire des textes, des commentaires et des traductions. L'auteur est persuadé que de toute façon — dans l'avenir le plus proche — ses compatriotes feront tout pour reprendre et réanimer cet héritage trop longtemps négligé, comme cela se fait dans les recherches en Occident et en Amérique. Le texte original des *Premiers Analytiques* fut emprunté ici à l'ancienne édition allemande (Lipsiae, 1832), et non pas à l'édition d'Oxford, considérée aujourd'hui comme l'édition modèle. Selon Papandréou, cette ancienne édition, avec sa ponctuation, restitue mieux le texte grec. Nous devons ajouter cependant que ce qui manque dans cette édition, c'est l'excellente pagination de Bekker (pourquoi n'a-t-elle pas été imprimée dans les marges?), ce qui rend difficile le repérage dans le texte des endroits recherchés. En ce qui concerne la traduction en grec moderne elle-même, il nous est difficile d'exprimer un jugement (il serait intéressant de la comparer avec la traduction mentionnée de Nikoloudis). En tout cas il est instructif de placer en marges les entêtes et les titres qui facilitent la lecture du texte compact et difficile des *Analytiques*. Le principal mérite du travail est qu'il accompagne le texte de commentaires venant de nombreux auteurs anciens (Alexandre d'Aphrodise, Thémistios, Ammonios, Olympiodore, Jean Philopon, Anonymos) et byzantins (Michel Psellos, Gennadios, Pléthon). Ces commentaires, dans leur

version originale, sont rapportés dans les notes qui accompagnent la traduction, naturellement d'une manière sélective, selon les besoins du sujet. Il est difficile de donner ici une appréciation globale sur le choix de cette masse complexe de commentaires; il faudrait examiner les parties respectives du texte des *Analytiques* à la lumière de la justesse de leur interprétation ancienne et actuelle. Une chose est en tout cas certaine: une telle confrontation de commentaires à l'intérieur du même volume (même si elle demeure incomplète par endroits) constitue un document d'une très grande utilité, surtout pour la réactivation des recherches sur la logique d'Aristote postulée par Papandreou. L'auteur promet de placer la bibliographie nécessaire dans le prochain volume qui contiendra *Les Seconds Analytiques*. Dès que nous pourrons en prendre connaissance, nous reviendrons à une analyse approfondie de l'ensemble de l'ouvrage. Observons simplement ici que les traductions, les commentaires et les interprétations modernes des *Analytiques*, sont tous aussi importants. Leur inspiration de base fut, comme on le sait, le livre du logicien polonais Jan Lukasiewicz (*Aristotle's Syllogistic from the standpoint of Modern Formal Logic*, Oxford, 1957). Ajoutons encore que parmi les travaux les plus récents, une place de choix revient à la nouvelle traduction italienne commentée d'*Organon*, faite par Marcello Zanatta (deux volumes épais, Torino, UTET, 1996).

Marian WESOLY

Jean-François MATTEI, *Platon et le miroir du mythe*, P.U.F., Paris, 1996, 328 pp.

Ὁ σ. στό βιβλίό αὐτό ἐπιχειρεῖ νά ἀναλύσει τήν παράδοξη λειτουργία πού ἔχει ὁ μῦθος στό ἔργο τοῦ Πλάτωνος, ὀρθολογιστῆ καί πολέμιού του, ὁ ὁποῖος ἐντούτοις τή στιγμή τῆς δύσης του — ἀπαρχή τῆς φιλοσοφίας— ἀναλαμβάνει νά τόν ἀναδιαμορφώσει. Ἔτσι ἡ πλατωνική φιλοσοφία γεννιέται ὡς μυθο-λογία, ἐνῶ ὁ λόγος συχνά προσεγγίζει τὸ μῦθο μέχρι τοῦ σημείου νά συγχωνεύονται. Ὅπως δείχνει ὁ σ. στή λεπτομερῆ καί συχνά εὐρηματική ἀνάλυσή του, χάρις στό μῦθο, ὁ ὁποῖος ὡς κάτοπτρο του ἀόρατου καί μὴ αἰσθητοῦ ἀντανακλᾷ μιᾶ πραγματικότητα —ὀλότητα— διαφορετική καί ἀπροσπέλαστη ἀπὸ τὸ λόγο, τὸ θέατρο δηλαδή τοῦ κόσμου, γίνεται δυνατὴ ἡ ὑπέρβαση τῆς διαλεκτικῆς καί συνεπῶς ἡ ἀναζήτηση τοῦ Ἄγαθοῦ ἀπὸ τὴν ψυχὴ τῆς ὁποίας τὸ πεπρωμένο τὴν ὀδηγεῖ μέχρι τὸ κατώφλι τοῦ ἄρρητου, ὅπου ἐκεῖ τιμᾷ σιωπηλὰ «θεὸν ἀρχὴν τῶν ὄλων». Στὰ πρῶτα κεφάλαια τοῦ βιβλίου ὁ σ. ἐπιχειρεῖ νά ἀνιχνεύσει τὴν ἀρχὴ ὀρισμένων πλατωνικῶν ἐννοιῶν, ὅπως αὐτὴν τοῦ πέρατος, ἡ ὁποία προέρχεται κατ'αὐτὸν ἀπὸ τὸ μῦθο τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς στήν ὀμηρική ποίηση (κεφ. 1, Ἀθηνᾶ, σσ. 57-81), ἐφόσον ἐκεῖ γιὰ πρώτη φορά ἡ θεὰ καθορίζει τὸ «οὐρανός», δηλαδή τὸ πέρας, τὸ ὁποῖο συγχρόνως ὀριοθετεῖ καί διασφαλίζει τὸ λόγο. Ἀπὸ τὴν ἠσιόδεια ἐπίσης μυθολογία (κεφ. 2., Κρόνος, σσ. 57-81) ὁ Πλάτων ἀντλεῖ τὸ μῦθο τῶν πέντε γενῶν τὸν ὁποῖο ἀναδιαμορφώνει σὲ τρία γένη. Ὁ ἀπόηχος αὐτοῦ τοῦ τριαδικοῦ ἀριθμοῦ φαίνεται στὰ τρία εἶδη τῆς ψυχῆς καθὼς καί στήν τριμερῆ διαίρεση τῆς ψυχῆς, τῆς πολιτείας καί τῆς ἠθικῆς. Τὸ τριαδικὸ αὐτὸ σχῆμα ἐκδιπλώνεται σὲ πενταδικό, (τὸ ὁποῖο, γιὰ παράδειγμα, ἀποτελεῖ τὴ δομὴ τοῦ πολιτεύματος τῆς Ἀτλαντίδος κατὰ τὴν χρυσοῦ ἐποχὴ τῆς βασιλείας τοῦ Κρόνου), μὲ τὸ ὁποῖο συχνά συνυπάρχει στό πλατωνικὸ ἔργο. Τὸν ἠσιόδειο ἐπίσης μῦθο τῶν ἐννέα Μουσῶν, στὸν ὁποῖο ἐνσωματώνεται πάλι ὁ Ἀπόλλων (κεφ. 3., Ἀπόλλων, σσ. 81-109), ἐπικαλεῖται ὁ Πλάτων, γιὰ νά μάθει ἀπὸ αὐτὲς ὅτι ἡ «στάσις» καί ἡ συνεπακόλουθη φθορὰ τῆς ἰδανικῆς πολιτείας ὀφείλονται στήν ἄγνοια τοῦ νόμου πού διέπει τὸν «καιρὸ» κατὰ τὸν ὁποῖο πρέπει νά γίνονται οἱ ἐνώσεις, νόμος ὁ ὁποῖος παρέχει τὸν μυστήριον γεωμετρικὸ γαμήλιον ἀριθμὸ πού ἀφορᾷ ὄχι τοὺς θεοὺς ἀλλὰ τὰ θνητὰ ὄντα. Σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιχειρηματολογία τοῦ σ., ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς δὲν σχετίζεται μὲ τὴν πυθαγόρεια πεντάδα ἀλλὰ μὲ ὅ,τι παραδίδει ὁ Ἡσιόδος.

Στὰ ἐπόμενα τρία κεφάλαια ὁ σ. περιγράφει τὸ βασίλειον τῶν χθόνιων θεῶν καί τὴν πορεία τῆς ψυχῆς μέσα σ'αὐτό. Μὲ τὸ μῦθο τῶν σπηλαίου (κεφ. 4, Ἄδης, σσ. 109-137) ὁ Πλάτων εἰσέρχεται σὲ ἓνα χωρὸ μὲ πλούσιο παρελθὸν στήν ἑλληνική συνείδηση, ἴδιο μὲ ἐκεῖνον τῆς ἠσιόδειας «γαίας». Ὁ σ.

